

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 12. joulukuuta 2023
(OR. en)

16588/23

LIMITE

ELARG 91
COWEB 161
COEST 657

ILMOITUS

Lähtettäjä: Neuvoston pääsihteeristö

Vastaanottaja: Neuvosto

Kom:n asiak. nro: COM (2023) 690 FINAL

Asia: Ehdotus neuvoston päätelmiksi laajentumisesta

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena 12. joulukuuta 2023 pidettävän yleisten asioiden neuvoston istunnon valmistelua varten laajentumisesta annettavia neuvoston päätelmiä koskeva ehdotus, jonka puheenjohtajavaltio on laatinut pysyvien edustajien komiteassa käytyjen keskustelujen pohjalta. Ehdotus toimitetaan neuvoston tarkasteltavaksi sen hyväksymistä varten.

YLEISTEN ASIOIDEN NEUVOSTO**EHDOTUS: NEUVOSTON PÄÄTELMÄT LAAJENTUMISESTA**

1. Neuvosto panee merkille komission 8. marraskuuta 2023 antaman tiedonannon EU:n laajentumispolitiikasta ja siihen sisältyvät Montenegroa, Serbiaa, Pohjois-Makedoniaa, Albaniaa, Bosnia ja Hertsegovinaa, Kosovoa*, Turkkia, Ukrainaa, Moldovan tasavaltaa, jäljempänä 'Moldova', ja Georgiaa koskevat kertomukset.
2. Neuvosto vahvistaa sitoutumisensa laajentumiseen Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2006 saavutetun laajentumista koskevan uuden yksimielisyyden ja kokouksen päätteeksi annettujen neuvoston ja Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti. Neuvosto vahvistaa aiempien neuvoston päätelmien mukaisesti ja Kööpenhaminan poliittisten arviointiperusteiden puitteissa, että laajentuminen edellyttää oikeudenmukaista ja tiukkaa ehdollisuutta, omien ansioiden periaatetta ja peruutettavuutta. Neuvosto korostaa, että on tärkeää varmistaa, että EU voi pitää yllä ja syventää omaa kehitystään sekä valmiuksiaan integroida uusia jäseniä. Neuvosto odottaa jatkossakin kumppanien ottavan vastuuta ja osoittavan uskottavasti sitoutumisensa ja poliittisen tahtonsa siten, että ne panevat täytäntöön tarvittavat uudistukset ja saavat aikaan konkreettista edistymistä perusasioissa.

* Tämä nimitys ei vaikuta asemaa koskeviin kantoihin, ja se on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/1999 ja Kansainvälisen tuomioistuimen Kosovon itsenäisyysjulistuksesta antaman lausunnon mukainen.

3. Laajentuminen on geostrateginen investointi rauhaan, turvallisuuteen, vakauteen ja vaurauteen. Se auttaa parantamaan Euroopan kansalaisten taloudellisia ja sosiaalisia oloja sekä vähentämään maiden välisiä eroja. Sen on myös edistettävä unionin perustana olevia arvoja. Niin EU:n kuin tulevien jäsenvaltioidenkin on oltava valmiita unionin uuden laajentumisen mahdollisuuteen. Jäseniksi pyrkivien maiden on tehostettava uudistustoimiaan erityisesti oikeusvaltion alalla liittymisprosessin ansioihin perustuvan luonteen mukaisesti ja EU:n avustuksella. Samanaikaisesti unionin on toteutettava tarvittavat sisäiset toimet ja uudistukset. Aiomme vahvistaa pitkän aikavälin tavoitteemme ja keinot niiden saavuttamiseksi. Aiomme käsitellä prioriteetteihimme ja politiikkoihimme sekä toimintakykyymme liittyviä keskeisiä kysymyksiä. Tämä tekee EU:sta vahvemman ja lujittaa Euroopan suvereniteettia.
4. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan osoittaa, että laajentuminen on myös strateginen prioriteetti. Neuvosto muistuttaa tässä yhteydessä vuoden 2003 Thessalonikin toimintasuunnitelmasta ja kesäkuussa 2022 annetuista Eurooppa-neuvoston päätelmistä ja vahvistaa olevansa täysin ja yksiselitteisesti sitoutunut Länsi-Balkanin, Ukrainan, Moldovan ja Georgian jäsenyysnäkömiin ja toteaa jälleen, että niiden tulevaisuus on Euroopan unionissa. Turkki on edelleen ehdokasmaa ja keskeinen kumppani monilla yhteisen edun mukaisilla aloilla.
5. EU:n perustana olevien arvojen kunnioittaminen ja sitoutuminen niiden edistämiseen sekä EU-jäsenyyden edellyttämien velvoitteiden täyttäminen on välttämätöntä kaikille kumppaneille, jotka tavoittelevat EU:n jäsenyyttä. Neuvosto toistaa, että oikeusvaltioperiaate on EU:n perustana oleva perusarvo ja välttämätön edellytys etenemiselle kohti EU-jäsenyyttä. Keskeisiä arviointiperusteita, joiden perusteella edistymistä kohti EU-jäsenyyttä arvioidaan, ovat kestävät ja peruuttamattomat oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia koskevat uudistukset, demokraattisten instituutioiden toiminta sekä kahtiajaon poistaminen, julkishallinto ja taloudelliset kriteerit.

6. Perusoikeuksien suojeleminen on EU:n arvojen ytimessä. Neuvosto kiinnittää erityistä huomiota kumppaneiden edistymiseen näissä toimissa ja muistuttaa, että uskottavat toimenpiteet ilmoitettujen puutteiden korjaamiseksi ovat yleinen prioriteetti. Tässä yhteydessä neuvosto muistuttaa, että on tärkeää suojata lasten oikeudet sekä vähemmistöihin kuuluvien ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, kuten romanien, vammaisten henkilöiden, hlti-henkilöiden (homojen, lesbojen, biseksuaalien, transihmisten ja intersukupuolisten) ja kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden, oikeudet ja syrjimätön kohtelu. Sukupuolten tasa-arvosta neuvosto toistaa, että on varmistettava naisten ja lasten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja heidän perusoikeuksiensa täysimääräinen toteutuminen. Neuvosto muistuttaa, että sananvapaus, tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus ovat demokraattisen yhteiskunnan keskeisiä pilareita ja että niitä koskevat konkreettiset tulokset ovat edelleen olennaisen tärkeitä.
7. Neuvosto korostaa myös, että kumppaneiden on edistytävä oikeuslaitoksen kokonaisvaltaisessa uudistamisessa, korruption torjunnassa sekä oligarkkien vaikutusvallan vähentämisessä ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Neuvosto muistuttaa, että järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa tarvitaan lisätoimia ja selkeää näyttöä lopullisista tuomioista sekä rikollisen omaisuuden takavarikoinnista ja menetetyksi tuomitsemisesta.
8. Länsi-Balkanilla tarvitaan edelleen määrätietoisia toimia sovinnon ja alueellisen vakauden edistämiseksi, muun muassa ratkaisemalla kumppaneiden kahdenvälisiä kiistoja ja menneisyyteen liittyviä kysymyksiä noudattaen kansainvälistä oikeutta ja vakiintuneita periaatteita seuraantokysymyksiä koskeva sopimus mukaan lukien.
9. Neuvosto painottaa vahvasti pitävänsä keskeisenä tärkeinä yhteistyön syventämistä ulkopoliittisissa kysymyksissä sekä unionin odotuksia siitä, että kumppanit mukauttavat täysin politiikkansa EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan (YUTP) ja soveltavat rajoittavia toimenpiteitä. Tämä on keskeinen osa EU:n yhdentymisprosessia ja vahva osoitus kumppanien strategisesta valinnasta ja asemasta arvoyhteisössä. EU tukee edelleen kumppaneitaan ja avustaa erityisesti niitä, jotka ovat täysin mukauttaneet politiikkansa, myös tehostamaan kykyään selviytyä hybridiuhkista. On edelleen ensiarvoisen tärkeää estää EU:n rajoittavien toimenpiteiden, kuten Venäjän Ukrainaa vastaan aloittaman hyökkäyssodan johdosta määrättyjen toimenpiteiden, kiertäminen.

10. Neuvosto on tyytyväinen onnistuneeseen yhteistyöhön kumppaneiden kanssa hybridiuhkien torjunnassa sekä terrorismin, radikalisoitumisen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ja on edelleen sitoutunut syventämään yhteistyötä näillä aloilla. Tiedon manipuloinnin sekä disinformaation torjunta on edelleen tärkeä painopiste. Neuvosto muistuttaa, että Euroopan unioni aikoo tehostaa yhteistyötään kumppaneiden kanssa Venäjän Ukrainassa käymää hyökkäyssotaa koskevien väärin narratiivien ja disinformaation torjumiseksi.
11. Laiton muuttoliike on edelleen keskeinen haaste ja edellyttää jatkuvaa yhteistyötä ja koordinoitua kaikkien kumppaneiden kanssa. Neuvosto kiittää Länsi-Balkanin kumppaneita rakentavasta yhteistyöstä ja Turkkiä sen jatkuvista pyrkimyksistä maailman runsaslukuisimpiin kuuluvan pakolaisväestön vastaanottamiseksi. Neuvosto korostaa myös, että on ratkaisevan tärkeää, että kumppanit yhdenmukaistavat viisumipolitiikkansa EU:n kanssa.
12. Neuvosto kehottaa kaikkia kumppaneita viestimään selkeästi kansalaisilleen eduista ja velvoitteista, joita kunkin kumppanin EU-jäsenyyttä koskeviin toimiin liittyy, sekä omasta sitoutumisestaan EU:n arvoihin ja niihin liittyviin välttämättömiin uudistuksiin.
13. EU aikoo edelleen lujittaa ja tehostaa kaikilla tasoilla toimia tukeakseen tulevien EU:n jäsenvaltioiden poliittista, taloudellista ja sosiaalista muutosprosessia, joka perustuu oikeusvaltion rakentamisessa ja sosioekonomisissa uudistuksissa saavutettuun konkreettiseen edistymiseen sekä kumppaneiden valmiuteen noudattaa eurooppalaisia arvoja, sääntöjä ja normeja. EU jatkaa merkittävää taloudellista ja teknistä apuaan kumppaneille erityisesti liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA) ja naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa (NDICI – Globaali Eurooppa) sekä twinning-toimien ja TAIEX-ohjelman kautta. Ehdollisuuden ja politiikka ensin -periaatteiden mukaisesti tämän rahoitustuen tarkoituksena on auttaa kumppaneita toteuttamaan uudistuksia ja saattamaan ne täysin yhdenmukaisiksi EU:n säännösten kanssa.

14. Neuvosto on edelleen sitoutunut lähentämään kumppaneita kohti EU:ta, valmistelemaan maaperää liittymiselle ja tuomaan kansalaisille konkreettisia etuja jo laajentumisprosessin aikana. Tätä varten neuvosto kannustaa tutkimaan lisätoimenpiteitä, joilla on tarkoitus toteuttaa asteittaista yhdentymistä ansioihin perustuvalla ja peruutettavissa olevalla tavalla Eurooppa-neuvoston kesäkuussa 2022 antamien päätelmien mukaisesti. Neuvosto korostaa, että on tärkeää hyödyntää täysimääräisesti olemassa olevien oikeudellisten välineiden tarjoamia mahdollisuuksia, ja odottaa kiinnostuneena tilaisuutta tarkastella ehdotuksia asteittaisen yhdentymisen jatkamisesta ennen täysjäsenyyttä, mukaan lukien EU:n alakohtaisen yhteistyön syventämisestä entisestään kumppanien kanssa yhteisen edun mukaisilla aloilla, tarkistetun laajentumismenetelmän pohjalta. Tässä yhteydessä neuvosto panee merkille komission tiedonannon Länsi-Balkanin uudesta kasvusuunnitelmasta, jonka tavoitteena on nopeuttaa Länsi-Balkanin ja EU:n sosioekonomista lähentymistä tiukkojen edellytysten pohjalta sekä kannustaa aluetta vauhdittamaan EU:hun liittyviä perusasioita koskevia uudistuksia ja tukemaan siten etenemistään kohti EU:n jäsenyyttä. Kasvusuunnitelman ehdotetun täytäntöönpanon on määrä olla yhteyksissä muun muassa siihen, miten edistytään EU:n säännösten omaksumisessa, alueellisessa yhteistyössä sekä Serbian ja Kosovon rakentavassa osallistumisessa EU:n tuella käytävään vuoropuheluun. Itäisen kumppanuuden aluepolitiikalla tuetaan edelleen Ukrainaa, Moldovaa ja Georgiaa niiden tiellä kohti EU:ta.

MONTENEGRO

15. Neuvosto on tyytyväinen uuden hallituksen muodostamiseen ja kannustaa sitä edistämään nopeasti sekä Montenegron etenemistä tiellään kohti EU-jäsenyyttä että strategista ohjausta. Demokraattisten instituutioiden toimivuuden palauttaminen ja pitkäaikaisten uudistussitoumusten täyttäminen ovat kiireellisiä toimia, jotka edellyttävät poliittista yhteisymmärrystä ja tahtoa.
16. Neuvosto on tyytyväinen tähänastiseen yleiseen edistymiseen liittymisneuvotteluissa: kaikki 33 tarkasteltua lukua on avattu ja kolme suljettu toistaiseksi. Montenegron olisi viipymättä keskityttävä uudelleen oikeusvaltiota koskevien lukujen 23 ja 24 välitavoitteiden täyttämiseen. Muita lukuja ei suljeta toistaiseksi ennen tämän tavoitteen saavuttamista. Neuvosto muistuttaa, että eteneminen näissä luvuissa on olennaisen tärkeää ja määrää jatkossakin liittymisneuvottelujen yleisen vauhdin.

17. Neuvosto muistuttaa, että tärkeimmät lainkäyttöelimet on kiireellisesti saatava jälleen toimintaan erityisesti saattamalla kesken olevat nimitykset päätökseen, ja riippumattoman, tehokkaan ja laadukkaan oikeusjärjestelmän takaamiseksi on nopeutettava ja syvennettävä keskeisten oikeuslaitoksen uudistusten täytäntöönpanoa. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että perustuslakituomioistuimeen on nimitetty seitsemäs tuomari ja tuomioistuin on näin täysin toimintakykyinen.
18. Neuvosto kannustaa Montenegroa tehostamaan toimiaan erityisesti kriittisillä aloilla, kuten korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Neuvosto panee merkille saavutetun edistyksen, mutta Montenegron on kuitenkin saatava aikaan näkyviä tuloksia tutkinnassa, syytetoimissa, lopullisissa tuomioissa sekä rikoshyödyn takavarikoinnissa ja menetetyksi tuomitsemisessa.
19. Neuvosto panee merkille jonkinasteisen edistymisen mutta myös kannustaa Montenegroa edelleen tehostamaan toimia sananvapauden ja tiedotusvälineiden vapauden takaamiseksi sekä varmistamaan toimittajien institutionaalisen suojelun kaikenlaiselta väkivallalta.
20. Taloudellisten arviointiperusteiden osalta neuvosto on tyytyväinen talouden voimakkaaseen elpymiseen ja vakaaseen kasvuun, pankki- ja rahoitussektorin vakauteen ja työmarkkinoiden paranemiseen. Neuvosto kannustaa Montenegroa toteuttamaan rakenneuudistuksia, vähentämään julkista velkaa ja jatkamaan pyrkimyksiään julkisen talouden ohjausjärjestelmän ja avoimuuden vahvistamiseksi.
21. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille hallituksen sitoutumisen alueellisen yhteistyön ja hyvien naapuruussuhteiden edistämiseen entisestään.
22. Neuvosto kiittää Montenegroa painokkaasti johdonmukaisesta yhteistyöstä ulkopoliittisissa kysymyksissä ja sen vakaista ja pitkäaikaisista toimista politiikkansa täysipainoiseksi mukauttamiseksi EU:n YUTP:hen sekä EU:n rajoittaviin toimenpiteisiin. Se on vahva osoitus Montenegron strategisesta sitoutumisesta EU-jäsenyyteen. Se on myös tyytyväinen Montenegron jatkuvaan aktiiviseen osallistumiseen yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) alan EU-operaatioihin.

SERBIA

23. Neuvosto palauttaa mieleen 13. joulukuuta 2022 antamansa päätelmät ja korostaa vahvan poliittisen tahdon ja johdonmukaisuuden merkitystä EU:hun liittyvien uudistusten täytäntöönpanossa, jotta Serbia voisi tehdä strategisen valintansa liittyä EU:hun. Neuvosto muistuttaa, että Serbian edistyminen oikeusvaltiokysymyksissä ja suhteiden normalisoinnissa Kosovon kanssa määrittää jatkossakin liittymisneuvottelujen yleisen tahdin.
24. EU panee tyytyväisenä merkille liittymisneuvotteluissa saavutetun yleisen edistymisen. Neuvotteluissa on tähän mennessä avattu 22 lukua yhteensä 35 luvusta, ja kaksi lukua on suljettu toistaiseksi. Serbian olisi jatkettava toimia oikeusvaltiota koskevien lukujen 23 ja 24 välitavoitteiden täyttämiseksi. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että viisi lakia, joilla pannaan täytäntöön vuoden 2022 perustuslakimuutokset, on hyväksytty hyvissä ajoin. Keskeisiä aloja, kuten oikeuslaitosta, koskevien uudistusten toteuttaminen edellyttää kuitenkin lisätyötä ja poliittista sitoutumista. Serbian on lisäksi edelleen kiinnitettävä erityistä huomiota perusoikeuksien täysimääräiseen kunnioittamiseen, muun muassa heikoimmassa asemassa olevien ryhmien suojeluun, sekä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden syrjimättömään kohteluun kaikkialla Serbiassa.
25. Neuvosto korostaa, että Serbian on tehostettava toimiaan korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Serbian on myös saatava aikaan konkreettisia tuloksia ja vakuuttavaa näyttöä tehokkaiden tutkinta- ja syytetoimien, lopullisten tuomioiden ja rikoksella hankittujen varojen takavarikoinnin ja menetetyksi tuomitsemisen suhteen.
26. Neuvosto toteaa olevansa edelleen huolestunut siitä, että sananvapauden ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden kannalta suotuisan ympäristön kehittämisessä on edistytty vain vähän. Neuvosto kannustaa Serbiaa tehostamaan toimia mediastrategiaa koskevan toimintasuunnitelmansa panemiseksi tehokkaasti täytäntöön.
27. Neuvosto kehottaa uudelleen Serbian viranomaisia viestimään objektiivisesti ja yksiselitteisesti EU:sta ja osallistumaan aktiivisesti kaikenlaisen disinformaation ja ulkomaisen tiedonmanipuloinnin estämiseen ja siihen puuttumiseen kaikissa tiedotuskanavissa.

28. Neuvosto painottaa edelleen mielekkään alueellisen yhteistyön merkitystä maan sisäisessä sotarikosten käsittelyssä ja edelleen kadonneina olevien henkilöiden tapausten selvittämisessä sekä täysipainoisen yhteistyön tärkeyttä kansainvälisiä rikostuomioistuimia koskevan mekanismin kanssa tehtävässä työssä. Tuomittuja sotarikollisia tai heidän rikostensa ihannointia tai kieltämistä ei saisi tukea.
29. Demokraattisten instituutioiden asianmukaisen toiminnan edellytysten parantamiseksi neuvosto kannustaa voimakkaasti Serbiaa ottamaan huomioon Etyjin/ODIHR:n ja Euroopan neuvoston elinten pitkäaikaiset, myös vaaliprosessin keskeisiin näkökohtiin liittyvät suositukset.
30. Neuvosto vahvistaa komission arvion, jonka mukaan Serbia on säilyttänyt valmiustason täyttääkseen temaattisen kokonaisuuden 3 (kilpailukyky ja osallistava kasvu) avaamisedellytykset. Vaikka neuvosto on tyytyväinen Serbian hyvään valmiustasoon taloudellisten kriteereiden osalta, se kannustaa Serbiaa vaikuttamaan yksityisen sektorin kehittämiseen nopeuttamalla julkishallinnon ja valtionyhtiöiden hallinnon rakenteellisia uudistuksia.
31. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille, että Serbia on edelleen sitoutunut useiden alueellisen yhteistyön aloitteiden toteuttamiseen, ja kannustaa sitä jatkamaan hyvien naapuruussuhteiden lujittamista ja vakauden ja sovinnon edistämistä kaikkien alueen kumppanien kanssa.
32. Neuvosto korostaa jälleen odottavansa, että Serbia vauhdittaa ensi tilassa toimia politiikkansa mukauttamiseksi EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kantoihin ja rajoittaviin toimenpiteisiin, myös Venäjän ja Valko-Venäjän osalta. Neuvosto myös kehottaa Serbian viranomaisia pidättymään ulkopolitiikkaa ja muita strategisia kysymyksiä koskevien EU:n kantojen vastaisista toimista ja lausunnoista. Neuvosto panee myönteisenä merkille Serbian Ukrainalle antaman humanitaarisen ja muun avun. Neuvosto on myös tyytyväinen siihen, että Serbia on tiivistänyt EU:n kanssa yhteistyötä, jolla estetään EU:n rajoittavien toimenpiteiden kiertäminen, ja kannustaa Serbiaa jatkamaan näitä toimia. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Serbia osallistuu edelleen aktiivisesti EU:n YTPP-operaatioihin ja antaa niihin merkittävän panoksen.

33. Neuvosto toteaa Serbian edistyneen viisumiasioissa, mutta korostaa edelleen, että Serbian on täytettävä täysimääräisesti sitoumuksensa mukautua EU:n viisumipolitiikkaan.
34. Neuvosto muistuttaa, että väkivallalle ei ole perusteita, ja tuomitsee jyrkästi Kosovon serbimielenosoittajien 29. toukokuuta 2023 synnyttämät väkivaltaisuuudet kansalaisia, KFOR-joukkoja, lainvalvontaviranomaisia ja tiedotusvälineitä vastaan sekä Kosovon poliisia vastaan 24. syyskuuta 2023 tehdyn väkivaltaisen hyökkäyksen Kosovon pohjoisosassa. Neuvosto odottaa Serbian tekevän täysimääräisesti yhteistyötä ja toteuttavan kaikki tarvittavat toimenpiteet pidättääkseen iskuihin syyllistyneet ja saattaakseen heidät nopeasti oikeuden eteen. Neuvosto pitää valitettavana, että Serbia ei ole toteuttanut tältä osin riittäviä toimia. Neuvosto ilmaisee huolensa siitä, että Serbia on keskittänyt toistuvasti joukkoja Kosovon lähelle ja panee samalla merkille joukkojen ja tarvikkeiden myöhemmän vähentämisen. Serbian ja Kosovon on edelleen pyrittävä lieventämään jännitteitä, pidättäytyttävä yksipuolisista ja provokatiivisista toimista, jotka voisivat johtaa jännitteisiin ja väkivaltaan, ja lopetettava vastakkainasettelua aiheuttava retoriikka. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Serbia on toteuttanut joitakin oikeansuuntaisia toimia, muun muassa kannustanut julkisesti Kosovon serbejä osallistumaan Pohjois-Kosovon paikallisvaaleihin. Serbian olisi myös kannustettava Kosovon serbejä palaamaan instituutioihin, joista he ovat poistuneet. Neuvosto palauttaa mieleen, että 26.–27. lokakuuta 2023 annettujen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti sillä on seurauksensa, jos osapuolet epäonnistuvat jännitteiden purkamisessa.
35. Neuvosto odottaa sekä Serbian että Kosovon löytävän Pohjois-Kosovon tilanteeseen kestäväen ratkaisun, joka takaa turvallisuuden ja osallistavan demokratian kaikille kansalaisille.
36. Neuvosto odottaa Serbian osallistuvan EU:n tuella käytävään vuoropuheluun vilpittömässä mielessä ja kompromissihengessä, jotta saadaan viipymättä aikaan kokonaisvaltainen oikeudellisesti velvoittava sopimus Kosovon kanssa suhteiden normalisoinnista kansainvälisen oikeuden ja EU:n säännösten mukaisesti. Tässä sopimuksessa olisi käsiteltävä kaikkia keskeisiä avoinna olevia kysymyksiä ja siten edistettävä alueellista vakautta. Suhteiden normalisointi ja osapuolten välisessä vuoropuhelussa annettujen sitoumusten täytäntöönpano ovat olennaisia edellytyksiä molempien osapuolten tiellä kohti liittymistä Euroopan unioniin. Molemmat ovat vaarassa menettää merkittäviä mahdollisuuksia, jos edistystä ei saavuteta.

37. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille helmi- ja maaliskuussa 2023 hyväksytyyn Kosovon ja Serbian välisten suhteiden normalisointia koskevan sopimuksen ja sen täytäntöönpanoa koskevan liitteen ja pitää valitettavana, että molemmat osapuolet eivät ole panneet tätä sopimusta eivätkä muita EU:n tukemassa, korkean edustajan johtamassa ja EU:n erityisedustajan tukemassa vuoropuhelussa tehtyjä sitoumuksia täytäntöön. Se kehottaa Serbiaa ja Kosovoa kunnioittamaan täysimääräisesti sitoumuksiaan ja panemaan ne täytäntöön viipymättä ja ilman ennakkoehdotuksia. Tähän sisältyy serbienemmistöisten kuntien liiton/yhteisön perustaminen. Neuvosto on tyytyväinen Serbian ja Kosovon valmiuteen hyväksyä EU:n välittäjän osapuolille esittämä ehdotus perussäännöksi edellyttäen, että asian käsittelyä jatketaan tältä pohjalta.
38. Neuvosto pyytää komissiota ja korkeaa edustajaa ehdottamaan neuvostolle kiireellisesti tammikuun 2024 loppuun mennessä muutoksia Serbian liittymisneuvottelujen luvun 35 arviointiperusteisiin niin, että otetaan huomioon Serbiaa koskevat velvoitteet, jotka johtuvat suhteiden normalisointia koskevasta sopimuksesta ja sen täytäntöönpanoa koskevasta liitteestä.

POHJOIS-MAKEDONIA

39. Neuvosto palauttaa mieleen heinäkuussa 2022 annetut neuvoston päätelmät ja suhtautuu myönteisesti Pohjois-Makedonian kanssa heinäkuussa 2022 pidettyyn ensimmäiseen hallitustenväliseen konferenssiin ja analyttistä tarkastelua käsittelevien kokousten onnistuneeseen päätökseen saattamiseen. Neuvosto on valmis kutsumaan koolle toisen hallitustenvälisen konferenssin ilman lisäviivästyksiä tai poliittista lisäpäätöstä heti, kun Pohjois-Makedonia on täyttänyt sitoumuksensa saattaa päätökseen heinäkuussa 2022 annetuissa neuvoston päätelmissä tarkoitetut perustuslailliset muutokset sisäisten menettelyjensä mukaisesti. Neuvosto kehottaa Pohjois-Makedoniaa vauhdittamaan kyseisten muutosten saattamista päätökseen. Tämän jälkeen neuvosto on valmis avaamaan ensimmäisen neuvottelukokonaisuuden mahdollisimman pian neuvottelukehyksen mukaisesti.
40. Neuvosto kannustaa kaikkia parlamentin puolueita keskittymään EU:hun liittyvien uudistusten ja EU:hun liittymisprosessin edistämiseen.

41. Neuvosto on tyytyväinen Pohjois-Makedonian valmistautumisen tasoon keskeisillä aloilla ja korostaa, että on tärkeää nopeuttaa EU:hun mukautumiseen tähtäviä uudistuksia ja vahvistaa täytäntöönpanoa edelleen erityisesti perustekijöiden ja oikeusvaltioperiaatteen osalta. Pohjois-Makedonian on huolehdittava oikeuslaitoksen riippumattomuudesta, ammattimaisuudesta ja puolueettomuudesta, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta sekä julkishallinnon uudistamisesta. Neuvosto ilmaisee vakavan huolensa joistakin rikoslakiin tehdyistä muutoksista, jotka vaikuttavat suureen määrään korkean tason korruptiotapauksia, sekä epäasianmukaisesta ulkoisesta vaikuttamisesta tuomarineuvoston ja oikeuslaitoksen työhön. Neuvosto myös kehottaa Pohjois-Makedoniaa jatkamaan toimiaan perusoikeuksien sekä vähemmistöihin ja eri yhteisöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, tiedotusvälineiden vapauden ja sananvapauden vahvistamiseksi edelleen.
42. Neuvosto muistuttaa, että Etyjin/ODIHR:n ja Venetsian komission suositusten mukaisen uudistetun vaalilainsäädännön tarkistaminen ja täytäntöönpano on saatettava päätökseen osallistavalla ja oikea-aikaisella tavalla.
43. Taloudellisten kriteerien osalta neuvosto panee tyytyväisenä merkille edistymisen erityisesti julkisen talouden kestävydessä ja kannustaa Pohjois-Makedoniaa jatkamaan pyrkimyksiään täyttää EU:n sisämarkkinoiden vaatimukset ja selviytyä kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.
44. Neuvosto panee merkille, että hyvät naapuruussuhteet ja alueellinen yhteistyö ovat edelleen laajentumisprosessin ja vakautus- ja assosiaatioprosessin keskeisiä osatekijöitä. Neuvosto muistuttaa siitä, että on tärkeää saada aikaan konkreettisia tuloksia ja panna vilpittömässä mielessä täytäntöön kahdenväliset sopimukset, kuten Prespan sopimus Kreikan kanssa sekä ystävyyttä, hyvää naapuruutta ja yhteistyötä koskeva sopimus Bulgarian kanssa.

45. Neuvosto kiittää Pohjois-Makedoniaa painokkaasti sen johdonmukaisesta yhteistyöstä ulkopoliittisissa kysymyksissä ja erityisesti siitä, että se on jatkanut politiikkansa täysipainoista mukauttamista EU:n YUTP:hen, myös EU:n rajoittaviin toimenpiteisiin. Se on vahva osoitus Pohjois-Makedonian strategisesta sitoutumisesta EU-jäsenyyteen. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Pohjois-Makedonia osallistuu edelleen aktiivisesti EU:n YTPP-operaatioihin. Neuvosto myös kiittää Pohjois-Makedoniaa aktiivisesta roolista monimutkaisessa geopoliittisessa tilanteessa sen toimikaudella Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajana.

ALBANIA

46. EU on tyytyväinen ensimmäiseen hallitustenväliseen konferenssiin, joka pidettiin Albanian kanssa heinäkuussa 2022. Neuvosto on tyytyväinen uudistuksessa kuluneen vuoden aikana saavutettuun edistymiseen, muun muassa analyttista tarkastelua käsittelevien kokousten onnistuneeseen päätökseen saattamiseen. Neuvosto odottaa kiinnostuneena Albanian liittymisprosessin seuraavia vaiheita ja ensimmäisen neuvottelukokonaisuuden avaamista mahdollisimman pian.
47. Neuvosto muistuttaa, että osallistava ja rakentava poliittinen vuoropuhelu maassa on edelleen ratkaisevan tärkeää, jotta EU:hun liittyvien uudistusten hyväksymistä voidaan edistää.
48. Neuvosto on tyytyväinen saavutettuun edistymiseen erityisesti peruskysymysten ja oikeusvaltion osalta, kattavan oikeuslaitoksen uudistuksen täytäntöönpanon jatkamiseen ja julkishallinnon uudistukseen. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että taustaselvityksiä on jatkettu tasaiseen tahtiin ja että ne tuottavat konkreettisia tuloksia. Neuvosto korostaa, että on tärkeää nopeuttaa EU:hun mukautumiseen tähtäviä uudistuksia ja vahvistaa täytäntöönpanoa edelleen. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntayksiköiden konkreettiset tulokset ja jatkuvan hyvän yhteistyön EU:n ja jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten kanssa. Toimia on jatkettava selkeän näytön aikaansaamiseksi korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Lisäksi tutkintayhteistyötä on tehostettava, myös Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) kanssa.

49. Neuvosto kehottaa Albaniaa jatkamaan toimiaan, joilla vahvistetaan perusoikeuksien suojelua, tiedotusvälineiden vapautta ja sananvapautta sekä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksia. Neuvosto kannustaa toteuttamaan kokonaisvaltaisen maareformin ja vakiinnuttamaan omistusoikeudet avoimella tavalla, muun muassa järjestämällä kuulemisia kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa, myös puuttumalla asiakirjaväärennöksiin ja jatkamalla pikaisesti toimia rekisteröinti- ja korvausprosessin edistämiseksi. Neuvosto panee merkille vähemmistöjä koskevan sekundäärilainsäädännön hyväksymisen ja kehottaa Albaniaa ripeästi hyväksymään ja panemaan täytäntöön jäljellä olevat, kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden suojelua koskevaan vuoden 2017 puitelakiin liittyvät säännökset eurooppalaisten normien mukaisesti ja osallistamalla kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät. Neuvosto kehottaa Albaniaa myös saattamaan päätökseen kaikki väestönlaskentaan liittyvät prosessit kansainvälisten normien mukaisesti.
50. Muuttoliikkeen osalta Albanian olisi jatkettava toimia oikeudellisen kehityksensä saattamiseksi EU:n säännöstön mukaiseksi. Vaikka neuvosto on tietoinen tapahtuneesta edistymisestä, se kannustaa Albaniaa täyttämään sitoumuksensa noudattaen EU:n viisumipolitiikkaa.
51. Taloudellisten kriteerien osalta neuvosto panee tyytyväisenä merkille Albanian talouden häiriönsietokyvyn ja voimakkaan elpymisen ja kannustaa Albaniaa jatkamaan pyrkimyksiään täyttää EU:n sisämarkkinoiden vaatimukset ja selviytyä kilpailun ja markkinavoimien paineista unionissa.
52. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille, että Albania jatkaa rakentavasti ja sitoutuneesti alueellista yhteistyötä. Neuvosto panee merkille, että hyvät naapuruussuhteet ja alueellinen yhteistyö ovat edelleen laajentumisprosessin ja vakautus- ja assosiaatioprosessin keskeisiä osatekijöitä.
53. Neuvosto kiittää painokkaasti Albaniaa johdonmukaisesta yhteistyöstä ulkopoliittisissa kysymyksissä ja erityisesti politiikan täysipainoisesta mukauttamisesta edelleen EU:n YUTP:hen sekä EU:n rajoittaviin toimenpiteisiin. Se on vahva osoitus Albanian strategisesta sitoutumisesta EU-jäsenyyteen. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Albania osallistuu edelleen aktiivisesti EU:n YTPP-operaatioihin. EU myös antaa Albanialle tunnustusta sen aktiivisesta osallistumisesta YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvana jäsenenä sääntöihin perustuvan kansainvälisen järjestyksen edistämiseen ja puolustamiseen.

TURKKI

54. Neuvosto muistuttaa kaikista aiemmista neuvoston ja Eurooppa-neuvoston päätelmistä, jotka koskevat Euroopan unionin suhteita Turkkiin sekä erityisesti Euroopan unionin strategista intressiä itäisen Välimeren toimintaympäristön vakauteen ja turvallisuuteen sekä yhteistyöhön perustuvan, molempia osapuolia hyödyttävän suhteen kehittämiseen Turkin kanssa.
55. EU on valmis erinäisillä yhteisen edun mukaisilla aloilla Turkin kanssa vaiheittaisella, oikeasuhteisella ja peruutettavissa olevalla tavalla tehtävään yhteistyöhön niiden jo vahvistettujen edellytysten mukaisesti, jotka Eurooppa-neuvoston jäsenet asettivat 25. maaliskuuta 2021 ja sitä edeltävissä Eurooppa-neuvoston päätelmissä. Neuvosto on myös yhä sitoutunut ylläpitämään avointa ja vilpitöntä vuoropuhelua, jolla pyritään vastaamaan yhteisiin haasteisiin ja tekemään yhteistyötä keskeisillä yhteisen edun mukaisilla aloilla, joita ovat esimerkiksi muuttoliike, kansanterveys, ilmasto, terrorismintorjunta ja alueelliset kysymykset. Neuvosto panee merkille EU:n ja Turkin välillä useista näistä kysymyksistä käytävän korkean tason vuoropuhelun jatkumisen.
56. Neuvosto panee tarkasti merkille, että Turkin ja Kreikan suhteet ovat parantuneet viime aikoina, ja odottaa, että suhteet säilyvät kestävinä. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille itäisen Välimeren alueen rauhoittumisen, jonka on tärkeää jatkaa.
57. EU reagoi nopeasti solidaarisuutta osoittaen Turkin kaakkoisosassa helmikuussa 2023 tapahtuneisiin maanjäristyksiin lähettämällä avuksi pelastusryhmiä ja tarjoamalla luontoissuorituksina annettavaa apua unionin pelastuspalvelumekanismien kautta. Se osallistui myös kansainvälisen yhteisön tekemään 6 miljardin euron avustussitoumukseen.

58. Neuvosto odottaa Turkin jatkossakin sitoutuvan yksiselitteisesti hyviin naapuruussuhteisiin ja kiistojen rauhanomaiseen ratkaisemiseen, tarvittaessa Kansainväliseen tuomioistuimeen turvautuen. Kuten asiaankuuluvissa neuvoston päätelmissä ja 21. syyskuuta 2005 annetussa julkilausumassa todetaan, neuvosto kehottaa Turkia täyttämään neuvottelukehyksen mukaiset velvoitteensa, kuten velvoitteen panna assosiaatiosopimuksen lisäpöytäkirja täytäntöön täysimääräisesti ja kaikkia jäsenvaltioita kohtaan syrjimättömästi. Kaikkien jäsenvaltioiden tunnustaminen on keskeisen tärkeää. Turkin on normalisoitava suhteensa Kyproksen tasavaltaan ja kunnioitettava kaikkien EU:n jäsenvaltioiden suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta sekä kaikkia niiden suvereneja oikeuksia EU:n ja kansainvälisen oikeuden, myös Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen, mukaisesti.
59. EU palauttaa mieleen aiemmat neuvoston ja Eurooppa-neuvoston päätelmät ja on edelleen täysin sitoutunut Kyproksen ongelman kattavaan ratkaisemiseen YK:ssa sovittujen periaatteiden mukaisesti, kaikkien asiaa koskevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien ja EU:n perustana olevien periaatteiden ja unionin säännösten mukaisesti. On ratkaisevan tärkeää, että Turkki sitoutuu tällaiseen rauhanomaiseen ratkaisuun ja edistää sitä, myös sen ulkoisten näkökohtien osalta. EU kehottaa jatkamaan neuvotteluja pikaisesti ja on valmis olemaan aktiivisesti tukena kaikissa YK-johtoisen prosessin vaiheissa. Neuvosto muistuttaa Varoshan aseman tärkeydestä, tuomitsee kaikki Turkin yksipuoliset toimet, jotka ovat YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien vastaisia, ja kehottaa Turkia jälleen peruuttamaan ne välittömästi. Neuvosto kehottaa Turkia noudattamaan asiaa koskevia YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmia, erityisesti päätöslauselmia 541, 550, 789 ja 1251.

60. Aiempien vuosien neuvoston päätelmien mukaisesti ja palauttaen myös mieleen Turkin kansainväliset sitoumukset tältä osin, neuvosto toistaa olevansa vakavasti huolissaan demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien jatkuvasta ja erittäin huolestuttavasta taantumisesta. Eritystä huolta aiheuttavat edelleen oikeuslaitoksen riippumattomuuden systeeminen puute ja siihen kohdistuva asiaton painostus sekä tiedotusvälineiden vapauden ja sananvapauden rajoitukset. Turkin olisi tehostettava yhteistyötään Euroopan neuvoston ja sen asiaankuuluvien elinten ja instituutioiden kanssa ja reagoitava niiden keskeisiin suosituksiin, pantava kokonaisuudessaan täytäntöön Euroopan ihmisoikeussopimus ja muut kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joiden sopimusosapuoli Turkki on, sekä pantava täytäntöön kaikki Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset Euroopan ihmisoikeussopimuksen 46 artiklan mukaisesti. Turkki ei edelleenkään ole pannut täytäntöön Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioita, mikä herättää epäilyksiä sen sitoutumisesta oikeusvaltioon ja perusoikeuksien kunnioittamiseen sekä sen kansainvälisiin velvoitteisiin. Neuvosto kehottaa Turkkia kääntämään kiireellisesti kielteiset kehityssuuntaukset kaikilla näillä aloilla ja puuttumaan uskottavasti useisiin vakaviin puutteisiin, joita on eritelty komission kertomuksessa.
61. Taloudellisten kriteerien osalta neuvosto kannustaa Turkkia jatkamaan toimia, joilla palataan vakauteen tähtäävään makrotalouspolitiikkaan ja puututaan jatkuviin huolenaiheisiin, jotka liittyvät Turkin markkinatalouden toiminnan moitteettomuuteen, institutionaalinen ja sääntely-ympäristö mukaan lukien. Neuvosto muistuttaa lisäksi, että Turkin on täytettävä EU:n ja Turkin tulliliiton täytäntöönpanoa koskevat velvoitteensa ja varmistettava, että sitä sovelletaan tosiasiallisesti kaikkiin jäsenvaltioihin. Neuvosto totesi lisäksi uudelleen, että tavaroiden, mukaan lukien kaksoiskäyttötuotteiden, vapaan liikkumisen ei saisi antaa johtaa EU:n rajoittavien toimenpiteiden kiertämiseen.

62. Vuonna 2016 annettu EU:n ja Turkin julkilausuma on edelleen keskeinen kehys muuttoliikettä koskevalle yhteistyölle, ja se tuottaa edelleen tuloksia. Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2021 antamien päätelmien mukaisesti neuvosto kehotti Turkia varmistamaan EU:n ja Turkin julkilausuman täysimääräisen ja syrjimättömän täytäntöönpanon myös suhteessa Kyproksen tasavaltaan palautusten jatkamiseksi ja laittomien maahantulojen ehkäisemiseksi. EU:n ja Turkin välisen takaisinottosopimuksen täysimääräinen ja tehokas täytäntöönpano ja oikeus- ja sisäasioiden yhteistyö kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kanssa on edelleen olennaista. Neuvosto korostaa, että Turkin on noudatettava EU:n viisumipolitiikkaa.
63. Neuvosto panee erittäin huolestuneena merkille, että Turkin ulkopolitiikka, jota selvitetään yksityiskohtaisesti komission kertomuksessa, on enenevässä määrin ristiriidassa EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan prioriteettien kanssa, ja toistaa odottavansa vahvasti, että Turkki tehostaa politiikkansa mukauttamista EU:n YUTP-kantoihin ja rajoittaviin toimenpiteisiin ensisijaisena asiana. Neuvosto on tietoinen Turkin rakentavasta roolista Ukrainan viljan viennin helpottamisessa, mutta pitää erittäin valitettavana, että Turkki ei ole noudattanut Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan johdosta hyväksytyjä EU:n rajoittavia toimenpiteitä, ja korostaa, että on äärimmäisen tärkeää estää niiden kiertäminen.
64. Neuvosto pitää valitettavana, että Turkki jatkaa loitontumistaan Euroopan unionista, ja palauttaa mieleen aikaisemmat päätelmänsä, joissa se toteaa, että Turkin liittymisneuvottelut ovat sen vuoksi tosiasiaa pysähdyksissä. Uusien neuvottelulukujen avaamista tai sulkemista ei voida harkita.

BOSNIA JA HERTSEGOVINA

65. Neuvosto panee merkille komission 8. marraskuuta 2023 antaman kertomuksen Bosnia ja Hertsegovinasta ja siihen sisällytetyn suosituksen sekä odottaa tästä asiasta Eurooppa-neuvostossa käytäviä tulevia keskusteluja.

66. Neuvosto on tyytyväinen uudistustoimiin, joita Bosnia ja Hertsegovina on toteuttanut sen jälkeen, kun sille myönnettiin ehdokasmaan asema joulukuussa 2022. Neuvosto kehottaa Bosnia ja Hertsegovinaa täyttämään 14 keskeistä prioriteettia, jotka on esitetty sen EU-jäsenyyshakemuksesta annetussa komission lausunnossa, jonka neuvosto vahvisti vuonna 2019, muun muassa toteuttamaan kaikki jäljellä olevat, ehdokasmaan asemaa koskevassa komission suosituksessa eritellyt toimet, ottaen huomioon Eurooppa-neuvoston kesäkuussa 2022 antamat päätelmät. Keskeisten prioriteettien saavuttamiseksi on tehty joitakin tärkeitä toimia ja annettu sitoumuksia huolimatta Serbitasavallan kielteisestä kehityksestä. Neuvosto kannustaa jatkamaan tarvittavaa edistymistä uudistusten toteuttamisessa. Neuvosto muistuttaa olevan tärkeää varmistaa, että kaikki hyväksytyt lait ovat täysin EU:n säännösten ja eurooppalaisten normien sekä Venetsian komission suositusten mukaisia. EU on edelleen valmis avustamaan Bosnia ja Hertsegovinaa sen uudistuksissa ja niiden kestävässä täytäntöönpanossa, mukaan lukien uudistukset, joissa keskitytään sen EU-jäsenyyteen.
67. Ottaen huomioon Daytonin rauhansopimuksella vahvistetut institutionaaliset mekanismit Bosnia ja Hertsegovinan on toteutettava lisää perustuslaki- ja vaaliuudistuksia kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden varmistamiseksi, erityisesti panemalla täytäntöön Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa Sejdić-Finci linjaaman oikeuskäytännön. Neuvosto kehottaa jälleen toteuttamaan aidon vuoropuhelun avulla ja eurooppalaisten normien mukaisesti osallistavan ja rajatun perustuslaki- ja vaaliuudistusprosessin, jolla poistetaan vaaliprosessista kaikenlainen eriarvoisuus ja syrjintä. Neuvosto korostaa, että mitään sellaisia lainsäädännöllisiä tai poliittisia toimia ei pitäisi toteuttaa, jotka tekisivät asiassa Sejdić-Finci annetun tuomion ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vastaavissa asioissa antamien tuomioiden täytäntöönpanosta haasteellisempaa tai jotka syventäisivät erimielisyyksiä entisestään.
68. Neuvosto kehottaa kaikkia Bosnia ja Hertsegovinan poliittisia toimijoita pidättymään ja luopumaan provokatiivisesta ja vastakkainasettelua aiheuttavasta retoriikasta ja toimista, mukaan lukien maan suvereniteetin, yhtenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden kyseenalaistaminen, sekä lopettamaan tuomittujen sotarikollisten ihannoinnin ja edistämään aktiivisesti sovintoa.

69. Neuvosto toistaa jälleen varauksettoman sitoutumisensa Bosnia ja Hertsegovinan lähentymiseen EU:hun yhtenä, yhtenäisenä ja täysivaltaisena maana.
70. Neuvosto on erittäin huolestunut Serbitasavallan lainsäädännöstä ja ilmoituksista, jotka ovat ristiriidassa Bosnia ja Hertsegovinan EU:hun liittymisprosessin kanssa, muun muassa separatistisesta retoriikasta ja maan perustuslaillisen järjestyksen kyseenalaistamisesta. Neuvosto pitää valitettavana, että Serbitasavallassa on hyväksytty lainsäädäntöä, jonka mukaan Bosnia ja Hertsegovinan perustuslakituomioistuimen päätöksiä ei sovelleta Serbitasavallassa. Neuvosto korostaa, että Bosnia ja Hertsegovinan suvereniteettia, alueellista koskemattomuutta, perustuslaillista järjestystä, myös perustuslakituomioistuimen päätöksiä, ja kansainvälistä henkilöllisyyttä on kunnioitettava. Näiden periaatteiden vastaiset toimet johtavat vakaviin seurauksiin.
71. Neuvosto panee merkille, että edistyminen on ollut vähäistä, ja korostaa tarvetta vahvistaa oikeusvaltioperiaatetta muun muassa hyväksymällä uusi korkean tason tuomari- ja syyttäjäneuvostostoa koskeva laki ja hyväksymällä tuomioistuimia koskeva laki. Se kehottaa Bosnia ja Hertsegovinaa toteuttamaan määrätietoisia toimia korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi, jotta voidaan saada aikaan tuloksia tutkinnoissa ja tuomioissa, myös korkealla tasolla. Se on tyytyväinen Europolin yhteyspisteen toiminnan aloittamiseen. Perustuslakituomioistuimen päätöksiä on noudatettava täysimääräisesti.
72. Neuvosto panee merkille, että perusoikeuksien alalla on toteutettu vain vähäisiä toimia, mutta pitää myönteisenä oikeusasiamiehen nimeämistä kidutuksen ehkäisemismekanisminä ja kehottaa Bosnia ja Hertsegovinaa tehostamaan merkittävästi ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevia uudistustoimia erityisesti torjumalla perheväkivaltaa, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa sekä varmistamalla hlti-henkilöiden oikeudet.

73. Neuvosto pitää valitettavana sananvapauden ja tiedotusvälineiden vapauden taantumista ja kehottaa Bosnia ja Hertsegovinaa varmistamaan toimittajien turvallisuuden ja asianmukaiset oikeudelliset jatkotoimenpiteet uhkailu- ja väkivaltatapauksissa. Neuvosto pitää valitettavana, että Serbitasavallassa otettiin uudelleen käyttöön kunnianloukkauksista määrättävät rikosoikeudelliset seuraamukset sekä sitä, että osapuolten yleiskokouksessa hyväksyttiin hiljattain ensimmäisessä käsittelyssä lakiehdotus, jossa kansalaisyhteiskunnan ryhmiä nimetään ”ulkomaisiksi agenteiksi”, mikä on suuri huolenaihe.
74. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että julkishallinnon uudistamisessa on edistytty jonkin verran ja erityisesti siihen, että tiedonsaannin vapautta koskeva laki tuli hyväksytyksi. Se odottaa lisätoimien toteuttamista, jotta varmistetaan ammattimainen ja epäpoliittinen virkamieskunta. Lisäksi neuvosto kannustaa voimakkaasti Bosnia ja Hertsegovinaa kehittämään kansallisen ohjelman yhteisön säännösten hyväksymiseksi, jotta lainsäädännön yhdenmukaistamisen koordinointi voidaan varmistaa.
75. Neuvosto on tyytyväinen myönteisiin toimiin, joita on toteutettu muuttoliikkeen hallinnan ja koordinoinnin parantamiseksi, erityisesti ulkomaalaislain hyväksymiseen. Se kehottaa maata mukauttamaan politiikkansa täysin EU:n viisumipolitiikkaan, tekemään Frontexin asemaa koskevan sopimuksen EU:n kanssa ja varmistamaan turvapaikkojen saatavuuden.
76. Taloudellisten arviointiperusteiden osalta neuvosto toteaa, että Bosnia ja Hertsegovinan valmistelut toimivan markkinatalouden luomiseksi ovat vielä alkuvaiheessa.
77. Neuvosto on tyytyväinen EUFOR Althea -operaation toimeksiannon uudistamiseen. EUFOR Althealla on edelleen keskeinen rooli Bosnia ja Hertsegovinan viranomaisten tukemisessa turvallisen ja vakaan ympäristön ylläpitämiseksi kaikille kansalaisille.
78. Neuvosto toistaa, että kansainvälisten toimijoiden on tärkeää jatkaa yhteistyötä, ja ilmaisee tukensa korkean edustajan ja hänen toimistonsa tehtävälle 5+2-asialistan toteuttamisessa.

79. Neuvosto kannustaa Bosnia ja Hertsegovinaa osallistumaan edelleen aktiivisesti alueelliseen yhteistyöhön ja rakentamaan hyviä naapuruussuhteita sekä ratifioimaan nopeasti kaikki Berliinin prosessin mukaiset alueellista liikkuvuutta koskevat sopimukset.
80. Neuvosto pitää myönteisenä Bosnia ja Hertsegovinan merkittävää edistymistä lainsäädäntönsä mukauttamisessa EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, mikä on osoitus maan selkeästä sitoutumisesta EU-jäsenyyteen. Neuvosto kannustaa Bosnia ja Hertsegovinaa jatkamaan tätä myönteistä suuntausta ja kehottaa Bosnia ja Hertsegovinaa varmistamaan rajoittavien toimenpiteiden täysimääräisen täytäntöönpanon, myös Venäjän ja Valko-Venäjän osalta.

KOSOVO

81. Neuvosto on tyytyväinen Kosovon jatkuvaan sitoutumiseen EU-jäsenyyteen ja siihen liittyviin uudistuksiin. EU on edelleen valmis avustamaan Kosovoa sen uudistuksissa ja niiden kestävässä täytäntöönpanossa, mukaan lukien uudistukset, joissa keskitytään EU-jäsenyyteen. Neuvosto odottaa Kosovon viisumivapauden voimaantuloa 1. tammikuuta 2024.
82. Neuvosto on tyytyväinen merkittävään edistymiseen vaaliuudistuksessa, jossa otetaan huomioon EU:n perättäisten vaalitarkkailuvaltuuskuntien pitkäaikaiset suositukset, ja kannustaa Kosovoa panemaan uuden lainsäädännön täytäntöön ennen seuraavia parlamenttivaaleja.
83. Neuvosto panee merkille, että oikeusvaltioperiaatteen osalta sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ja korruption torjunnassa on edistytty vain vähän, ja kehottaa Kosovoa parantamaan olemassa olevien välineiden täytäntöönpanoa oikeusjärjestelmän koskemattomuuden, riippumattomuuden ja tehokkuuden turvaamiseksi ja jatkamaan julkishallinnon uudistamista. Lisäedistystä olisi saatava aikaan perusoikeuksien, myös sukupuolten tasa-arvon, sekä vähemmistöyhteisöjen ja hlbt-henkilöiden oikeuksien tehokkaaksi edistämiseksi ja kulttuuri- ja uskonnollisen perinnön täysimääräisen suojelun varmistamiseksi. Neuvosto kehottaa Kosovoa panemaan täytäntöön perheväkivallan, naisiin kohdistuvan väkivallan ja sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisemistä ja niiltä suojelemista koskevan lain. Kosovon olisi pantava viipymättä täytäntöön perustuslakituomioistuimen päätös Dečanin luostarista. Neuvosto toistaa olevansa huolissaan sananvapauden puutteesta ja vähäisestä moniarvoisuudesta Kosovon pohjoisosassa.

84. Eurooppa-neuvosto on syvästi huolissaan Pohjois-Kosovon tilanteesta myös turvallisuuden osalta. Useat Kosovon ja Serbian yksipuoliset toimet sekä Kosovon serbien yhteinen ero Kosovon instituutioista ja heidän boikotointinsa huhtikuun paikallisvaaleissa Pohjois-Kosovossa ovat edelleen lisänneet jännitteitä. Neuvosto tuomitsee jyrkästi Kosovon serbimielenosoittajien 29. toukokuuta 2023 synnyttämät väkivaltaisuuudet kansalaisia, KFOR-joukkoja, lainvalvontaviranomaisia ja tiedotusvälineitä vastaan. Pohjois-Kosovossa olisi järjestettävä uudet paikallisvaalit mahdollisimman pian, ja Kosovon serbien olisi osallistuttava niihin aktiivisesti ilman ennakkoehtoja. Kosovon serbien olisi myös palattava instituutioihin, joista he ovat lähteneet. Kosovon olisi helpotettava paluuta, ja Serbian olisi kannustettava siihen.

Neuvosto muistuttaa, että korkean edustajan EU:n puolesta 3. kesäkuuta antaman julkilausuman mukaisesti EU toteuttaa Kosovoa koskevia peruutettavissa olevia toimenpiteitä, koska Pohjois-Kosovon jännitteiden lieventämiseksi ei ole toteutettu päättäväisiä toimia. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Kosovo on toteuttanut toimia täyttääkseen osan EU:n pyynnöistä. Neuvosto muistuttaa, että EU on valmis poistamaan toimenpiteet, jos EU:n nykyisten pyyntöjen täyttämässä edistytään. Neuvosto seuraa tilanteen kehittymistä ja aikoo palata siihen korkean edustajan esittämän, kyseisten pyyntöjen täyttämistä koskevan selvityksen pohjalta.

Neuvosto toistaa, että väkivallalle ei ole perusteita, ja tuomitsee jyrkästi Kosovon poliisia vastaan 24. syyskuuta 2023 tehdyn väkivaltaisen hyökkäyksen. Neuvosto panee merkille Kosovon poliisiin ja EULEXin tehostetun yhteistyön tämän hyökkäyksen johdosta. Neuvosto on tyytyväinen KFOR-joukkojen tehostettuun läsnäoloon erityisesti Kosovon ja Serbian välisellä rajalla/raja-alueilla. Kosovon ja Serbian on jatkettava jatkuvia jännitteiden lieventämissyrkimyksiä, pidättäydyttävä yksipuolisista ja provokatiivisista toimista, jotka voisivat johtaa jännitteisiin ja väkivaltaan, ja lopetettava vastakkainasettelua aiheuttava retoriikka. Neuvosto palauttaa mieleen, että 26.–27. lokakuuta 2023 annettujen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti sillä on seurauksensa, jos osapuolet epäonnistuvat jännitteiden purkamisessa.

85. Neuvosto odottaa sekä Kosovon että Serbian löytävän Pohjois-Kosovon tilanteeseen kestävän ratkaisun, joka takaa turvallisuuden ja osallistavan demokratian kaikille kansalaisille.
86. Neuvosto odottaa Kosovon osallistuvan EU:n tuella käytävään vuoropuheluun vilpittömässä mielessä ja kompromissihengessä, jotta Serbian kanssa saadaan viipymättä aikaan kokonaisvaltainen oikeudellisesti velvoittava sopimus suhteiden normalisoinnista kansainvälisen oikeuden ja EU:n säännösten mukaisesti. Tässä sopimuksessa olisi käsiteltävä kaikkia keskeisiä avoimena olevia kysymyksiä ja siten edistettävä alueellista vakautta. Suhteiden normalisointi ja osapuolten välisessä vuoropuhelussa annettujen sitoumusten täytäntöönpano ovat olennaisia edellytyksiä molempien osapuolten tiellä kohti liittymistä Euroopan unioniin. Molemmat ovat vaarassa menettää merkittäviä mahdollisuuksia, jos edistystä ei saavuteta.
87. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille helmi- ja maaliskuussa 2023 hyväksytyin Kosovon ja Serbian välisten suhteiden normalisointia koskevan sopimuksen ja sen täytäntöönpanoa koskevan liitteen ja pitää valitettavana, että molemmat osapuolet eivät ole panneet tätä sopimusta eivätkä muita EU:n tukemassa, korkean edustajan johtamassa ja EU:n erityisedustajan tukemassa vuoropuhelussa tehtyjä sitoumuksia täytäntöön. Se kehottaa Kosovoa ja Serbiaa kunnioittamaan täysimääräisesti sitoumuksiaan ja panemaan ne täytäntöön viipymättä ja ilman ennakkoehdotuksia. Tähän sisältyy serbienemmistöisten kuntien liiton/yhteisön perustaminen. Neuvosto on tyytyväinen Kosovon ja Serbian valmiuteen hyväksyä EU:n välittäjän osapuolille esittämä ehdotus perussäännöksi edellyttäen, että asian käsittelyä jatketaan tältä pohjalta.
88. Neuvosto pyytää EU:n erityisedustajaa Belgradin ja Pristinan välistä vuoropuhelua ja muita Länsi-Balkanin alueellisia kysymyksiä varten päivittämään Kosovon seuraavan erityistyöryhmän asialistan, jotta voidaan ottaa huomioon sopimuksesta ja sen täytäntöönpanoliitteestä johtuvat Kosovon velvoitteet.
89. Neuvosto toistaa pitävänsä tärkeänä ja tukevansa Kosovon tuomioistuimen erityisjaostojen ja erikoissyöttäjänviraston työtä ja korostaa olevansa valmis avustamaan niitä niiden toimeksiannon täytäntöönpanossa.

90. Neuvosto toteaa, että Kosovon on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä EULEX-operaation ja muiden asiaankuuluvien kansainvälisten toimijoiden kanssa.
91. Taloudellisten kriteerien osalta neuvosto toteaa, että Kosovo on alkuvaiheen jälkeen jossain määrin valmistautunut toimivan markkinatalouden kehittämiseen.
92. Neuvosto kehottaa kiireellisesti Kosovoa osallistumaan aktiivisesti ja rakentavasti alueelliseen yhteistyöhön ja täyttämään CEFTAn ja vakautus- ja assosiaatiosopimuksen mukaiset sitoumuksensa, muun muassa kumoamalla päätöksensä kieltää tavaroiden tuonti Serbiasta. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Kosovo ratifioi vuonna 2022 kolme Berliinin prosessin yhteydessä tehtyä sopimusta vapaasta liikkuvuudesta ja tutkintojen vastavuoroisesta tunnustamisesta.
93. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille, että Kosovo tuomitsee jyrkästi Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan ja että Kosovolla on selkeä geostrateginen suuntautuminen ja se on vapaaehtoisesti mukautunut EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja EU:n rajoittavien toimenpiteiden täytäntöönpanon jatkamiseen, mikä on vahva osoitus Kosovon strategisesta valinnasta ja asemasta arvoyhteisössä.

UKRAINA

94. Neuvosto toteaa jälleen tuomitsevansa jyrkästi Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan. Neuvosto muistutti Euroopan unionin horjumattomasta tuesta Ukrainan itsenäisyydelle, suvereniteetille ja alueelliselle koskemattomuudelle maan kansainvälisesti tunnustettujen rajojen sisällä sekä Ukrainan luonnolliselle oikeudelle puolustautua Venäjän hyökkäystä vastaan. EU jatkaa Ukrainan ja Ukrainan kansan tukemista Venäjän meneillään olevaa hyökkäyssotaa vastaan niin kauan kuin se on tarpeen.
95. Neuvosto pitää myönteisenä Ukrainan merkittävää edistymistä sen ehdokasmaan aseman taustalla olevien tavoitteiden saavuttamisessa huolimatta siitä, että Ukraina on hyökkäyksen kohteena.
96. Neuvosto panee merkille komission 8. marraskuuta 2023 antaman kertomuksen Ukrainasta ja siihen sisällytetyt suositukset sekä odottaa tästä asiasta Eurooppa-neuvostossa käytäviä tulevia keskusteluja.

97. EU on yhä valmis avustamaan Ukrainaa sen uudistuksissa ja niiden kestävässä täytäntöönpanossa, muun muassa EU:n ehdokasmaan asemaan oikeuttavissa uudistuksissa, ja on edelleen sitoutunut tukemaan Ukrainan vahinkojen korjaamista sekä sen elpymistä ja jälleenrakentamista.
98. Neuvosto panee merkille Ukrainan sitoutumisen oikeusvaltiota sekä oikeuslaitosta ja julkishallintoa koskevien uudistusten kokonaisvaltaisessa ja johdonmukaisessa täytäntöönpanossa saavutettuun edistymiseen ja ilmaisee tyytyväisyytensä siihen. Se kannustaa Ukrainaa jatkamaan päättäväisesti tällä tiellä, mikä on edelleen ratkaisevan tärkeää Ukrainan selviytymiskyvyn vahvistamisen ja laajentumisprosessin edistymisen kannalta.
99. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että perusoikeuksia koskeva oikeudellinen ja institutionaalinen kehys ovat olemassa, ja panee tyytyväisenä merkille Ukrainan medialainsäädännön mukauttamisen audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan EU:n säännöstöön.
100. Korruption torjunnan osalta neuvosto on tyytyväinen edistymiseen korruption vastaisten instituutioiden riippumattoman ja tehokkaan toiminnan varmistamisessa. Ukrainan olisi edelleen lujitettava korruption vastaisia instituutioitaan ja toimenpiteitään ja vahvistettava näyttöä myös korkean tason korruptiotapausten tutkinnasta ja tuomioista. Neuvosto panee merkille oligarkkien liiallisen vaikutusvallan rajoittamiseen tähtäävien toimenpiteiden osalta toteutetut tärkeät systeemiset ratkaisut ja odottaa jatkuvaa edistymistä tässä suhteessa. Neuvosto antaa tunnustusta Ukrainan edistymiseen rahanpesun vastaisen lainsäädännön mukauttamisessa FATF:n normeihin. Neuvosto panee merkille kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien osalta toteutetut toimet ja odottaa Venetsian komission suositusten mukaisia lisätoimia.
101. Venäjän jatkuvan hyökkäyksen vuoksi rahapolitiikan harjoittaminen ja yleinen talouden ohjaus ovat Ukrainassa kohdanneet poikkeuksellisia vaikeuksia. Maan markkinatalouden toiminta ja sen sääntelyviranomaisten, erityisesti keskuspankin, joka on jo toteuttanut päättäväisiä toimia, riippumattomuus ovat erityisen tärkeitä myös jälleenrakennustoimien kannalta.

102. Neuvosto antaa tunnustusta Ukrainan pyrkimyksille parantaa energiavarmuutta ja energihuollon riippumattomuutta. Mitä tulee Ukrainan energiainfrastruktuuriin kohdistuviin jatkuviin hyökkäyksiin, EU on valmis jatkamaan tuen antamista Ukrainan energiajärjestelmän häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi.
103. Neuvosto korostaa EU:n alakohtaisen yhteistyön syventämistä Ukrainan kanssa ja maan yhdentymistä EU:n sisämarkkinoihin EU:n ja Ukrainan assosiaatiosopimuksen sekä pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen täytäntöönpanon tehostamisen pohjalta.
104. Neuvosto on tyytyväinen Ukrainan strategiseen sitoutumiseen EU-jäsenyyteen ja sen vahvaan mukautumiseen EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kantoihin ja rajoittaviin toimenpiteisiin. Se kannustaa Ukrainaa jatkamaan tätä myönteistä suuntausta kohti täysimääräistä mukautumista, myös suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden periaatteiden mukaisesti.

MOLDOVA

105. Neuvosto on tyytyväinen merkittävään edistymiseen, jota Moldova on saavuttanut ehdokasmaan asemaan oikeuttavien tavoitteiden saavuttamisessa Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan ja Moldovaa itseään vastaan toteutettujen hybriditoimien aiheuttamista merkittävistä haasteista huolimatta.
106. Neuvosto panee merkille komission 8. marraskuuta 2023 antaman kertomuksen Moldovasta ja siihen sisällytetyt suositukset sekä odottaa tästä asiasta Eurooppa-neuvostossa käytäviä tulevia keskusteluja.
107. EU on edelleen valmis avustamaan Moldovaa sen uudistuksissa ja niiden kestävässä täytäntöönpanossa, myös EU-jäsenyyteen tähtäävissä uudistuksissa.
108. Peruskysymysten osalta neuvosto panee merkille Moldovan selkeän sitoutumisen uudistusprosessiinsa ja sen toteuttamat määrätietoiset toimet ja korostaa, että on tärkeää jatkaa kestävää ja konkreettista edistymistä uudistuksissa, jotka koskevat erityisesti oikeusvaltiota, oikeutta ja perusoikeuksia sekä vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksia.

109. Neuvosto kannustaa Moldovaa edelleen edistämään oikeuslaitoksen, myös taustaselvitysprosessin, kokonaisvaltaista uudistusta ja korruption torjuntaa keskittyen asiaankuuluvien instituutioiden vahvistamiseen sekä tutkintaa ja tuomioita koskevan selkeän näytön aikaansaamiseen myös korkean tason korruptiotapauksissa. Neuvosto on tyytyväinen Moldovan järjestelmälliseen lähestymistapaan oligarkkien vallan rajoittamiseksi ja kannustaa jatkamaan toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa.
110. Neuvosto panee merkille Etyjin ja demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) alustavat havainnot, joiden mukaan 5. marraskuuta pidetyt paikallisvaalit olivat rauhanomaiset ja niitä hallinnoitiin tehokkaasti haastavissa olosuhteissa. Vaaliprosessiin kohdistui kuitenkin kielteisiä vaikutuksia, jotka johtuivat sekä ulkomaisesta sekaantumisesta että kansalliseen turvallisuuteen liittyvien huolenaiheiden johdosta määräytyistä rajoittavista toimenpiteistä. Tulevia presidentin- ja parlamenttivaaleja silmällä pitäen neuvosto kehottaa Moldovaa varmistamaan, että toimet vihamielisen sekaantumisen torjumiseksi ovat kansainvälisten normien mukaisia.
111. Neuvosto antaa tunnustusta Moldovan kyvylle selviytyä ja puolustautua Venäjän ennennäkemättömistä hybriditoimista ja vahvistaa EU:n tältä osin tukevan Moldovaa muun muassa EU:n kumppanuusoperaation kautta.
112. Neuvosto antaa tunnustusta Moldovan pyrkimyksille parantaa energiavarmuuttaan ja energiahuoltonsa riippumattomuutta. Moldovan on edelleen lisättävä tuotantokapasiteettiaan ja tehostettava uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen liittyviä toimenpiteitä erityisesti Moldovan tukipaketin avulla.
113. Neuvosto toteaa, että talous- ja rahoitusalan uudistuksissa on edistytty, ja korostaa, että on tärkeää jatkaa muutosvoimaisia talousuudistuksia, alakohtaista yhteistyötä ja Moldovan yhdentymistä EU:n sisämarkkinoihin EU:n ja Moldovan assosiaatiosopimuksen sekä pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen tehostetun täytäntöönpanon pohjalta.

114. Neuvosto on tyytyväinen Moldovan jatkuviin pyrkimyksiin vahvistaa julkishallintoaan ja julkisen varainhoidon kehystään ja kehottaa Moldovaa edelleen vahvistamaan hallinnollisia ja institutionaalisia valmiuksiaan kaikilla tasoilla. Järjestelmällistä sitoutumista uudistuksia koskevaan yhteistyöhön kansalaisyhteiskunnan kanssa olisi jatkettava, ja lainsäädäntöprosessissa sitä olisi kuultava oikea-aikaisemmin ja avoimemmin.
115. Neuvosto vahvistaa olevansa sitoutunut tukemaan Moldovan tasavallan suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta sen kansainvälisesti tunnustettujen rajojen sisällä.
116. Neuvosto panee tyytyväisenä merkille Moldovan vankan ja periaatteellisen kannan Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen tuomitsemisessa. Neuvosto on tyytyväinen siihen, että Moldova on strategisesti sitoutunut lähentymään EU:ta ja yhtynyt yhä kattavammin EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kantoihin ja rajoittaviin toimenpiteisiin. Se kannustaa Moldovaa jatkamaan tätä myönteistä suuntausta kohti täysimääräistä mukautumista, myös suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden periaatteiden mukaisesti.

GEORGIA

117. Neuvosto panee merkille komission 8. marraskuuta 2023 antaman kertomuksen Georgiasta ja siihen sisällytetyn suosituksen sekä odottaa tästä asiasta Eurooppa-neuvostossa käytäviä tulevia keskusteluja.
118. Neuvosto kehottaa Georgiaa osoittamaan selkeän sitoutumisensa EU:n arvoihin, jatkamaan edistymistä uudistusohjelmassa ja täyttämään komission määrittelemät edellytykset osallistavasti, mielekkäästi ja peruuttamattomasti, jotta eteneminen kohti tulevaa EU-jäsenyyttä voi jatkua.
119. Neuvosto panee merkille Georgian kansan ylivoimaisen enemmistön aidon pyrkimyksen kohti EU:n jäsenyyttä. Neuvosto on tyytyväinen yleisesti ottaen hyvään lainsäädäntökehykseen, institutionaaliseen rakenteeseen ja elinvoimaiseen kansalaisyhteiskuntaan, mukaan lukien vahtikoirajärjestöt, ja muistuttaa, että nämä tekijät tarjoavat Georgialle vankan perustan demokraattisten ja oikeusvaltioon liittyvien uudistusten edistämiseksi.

120. Joidenkin laajentumisen perustekijöiden osalta neuvosto panee erityisesti merkille yleisen edistymisen julkishallinnon uudistamisessa, julkisissa hankinnoissa ja talousuudistuksissa. Neuvosto on tyytyväinen Georgian yleisiin valmisteluihin jäsenyyssvelvoitteiden täyttämiseksi ja kannustaa sitä jatkamaan lainsäädäntönsä mukauttamista EU:n säännöstöön ja normeihin ja syventämään edelleen alakohtaista yhteistyötä EU:n kanssa EU:n ja Georgian assosiaatiosopimuksen sekä pitkälle menevän ja laaja-alaisen vapaakauppa-alueen tehostetun täytäntöönpanon pohjalta. Se myös kannustaa Georgiaa jatkamaan viisumivapautta koskevien välitavoitteiden täyttämistä.
121. Neuvosto kehottaa kaikkia Georgian poliittisia toimijoita osallistumaan rakentavaan yhteistyöhön ja vuoropuheluun, torjumaan polarisoitumista ja pidättymään toimista, jotka voisivat entisestään syventää poliittisia jännitteitä ja haitata maan demokraattisia instituutioita ja uudistusohjelmaa. Lisäksi neuvosto muistuttaa, että Georgia on sitoutunut takaamaan, että kansalaisyhteiskunta voi toimia vapaasti ja osallistua päätöksentekoprosessiin aktiivisesti, osallistavasti ja mielekkäästi. Näin varmistettaisiin tehokkaampi ja kestävämpi edistyminen uudistuksissa keskeisillä aloilla, erityisesti oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien osalta.
122. Neuvosto korostaa myös, että on tärkeää torjua disinformaatiota, ulkomaista tiedonmanipulointia sekä EU:hun ja sen arvoihin kohdistettavaa häirintää, ja kehottaa Georgiaa toteuttamaan merkityksellisiä toimia tämän tavoitteen saavuttamiseksi.
123. Neuvosto toistaa, että demokraattisten instituutioiden moitteettoman toiminnan sekä oikeuteen ja oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvien uudistusten olisi edelleen oltava maan ensisijaisia tavoitteita. Neuvosto korostaa, että kaikkien valtion instituutioiden ja erityisesti oikeus-, syyttäjä- ja rahalaitosten täyttä riippumattomuutta, vastuuvollisuutta ja puolueettomuutta on edelleen vahvistettava, ja tämä on varmistettava eurooppalaisten normien ja Venetsian komission suositusten mukaisesti. Neuvosto korostaa, että on tärkeää saada aikaan vahvaa näyttöä korruptiota ja järjestäytyneitä rikollisuutta koskevien tapausten tutkinnassa ja panna täytäntöön toimia oligarkkien vaikutusvallan vähentämiseksi järjestelmällisen lähestymistavan avulla.

124. Vaaliuudistuksen osalta neuvosto muistuttaa, että eurooppalaisten ja kansainvälisten normien mukainen vakaa kehys on edelleen ratkaisevan tärkeää demokratian vahvistamiseksi. Neuvosto kehottaa Georgiaa varmistamaan vapaan, oikeudenmukaisen ja kilpailukykyisen vaaliprosessin erityisesti vuonna 2024 ja panemaan täysimääräisesti täytäntöön Etyjin/ODIHR:n ja Euroopan neuvoston / Venetsian komission aiempien vaalien yhteydessä antamat suositukset.
125. Neuvosto toistaa, että Georgian on mahdollistettava perusoikeuksien täysimääräinen kunnioittaminen. Tämä koskee muun muassa tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta, mielipiteen-, kokoontumis- ja ilmaisunvapautta sekä hlbt-henkilöiden suojelua pelottelulta, väkivallalta ja syrjinnältä.
126. Neuvosto vahvistaa EU:n tuen Georgian suvereniteetille, itsenäisyydelle ja alueelliselle koskemattomuudelle sen kansainvälisesti tunnustettujen rajojen sisällä ja korostaa, että EU on edelleen vahvasti sitoutunut konfliktien rauhanomaiseen ratkaisemiseen ja tunnustamattomuus- ja lähentymispolitiikkaansa, myös Georgiassa toteutettavan EU:n tarkkailuvaltuuskunnan läsnäolon myötä.
127. Neuvosto korostaa odottavansa, että Georgia yhtyy yhä kattavammin EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kantoihin ja rajoittaviin toimenpiteisiin, myös suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden periaatteiden mukaisesti. Se kehottaa Georgiaa myös kääntämään ensi tilassa taantuvan suuntauksen ja etenemään kohti täysimääräistä mukautumista. Tämä olisi selkeä osoitus maan strategisesta valinnasta EU-jäsenyyden puolesta. Neuvosto kannustaa Georgiaa jatkamaan hyvää yhteistyötä EU:n kanssa myös Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan määrättyjen EU:n rajoittavien toimenpiteiden kiertämisen estämiseksi.